KESKKONNAAGENTUUR

Juhend

Seireprogrammide ja -aruannete pärimine keskkonnaseire andmekogus KESE

Viimati uuendatud: november 2020

1. Keskkonnaseire programmide ja nendega seotud seiretööde või projektide aruannete pärimiseks minge KESE veebilehele: https://kese.envir.ee. Kui olete jõudnud KESE avalehele, valige vasakul paiknevast menüüst „Programmid ja aruanded“ (Joonis 1).

   ✓ **NB! Veebilehitsejana soovitame kasutada Google Chrome'i.** Teistest lehitsejatest sobivad veel Mozilla Firefox ja Microsoft Edge. Soovitav ei ole Internet Explorer, sest selle platvorm ei toeta uuemate tarkvarade kasutamist, mistõttu uute moodulite lehed tihti ei avane.

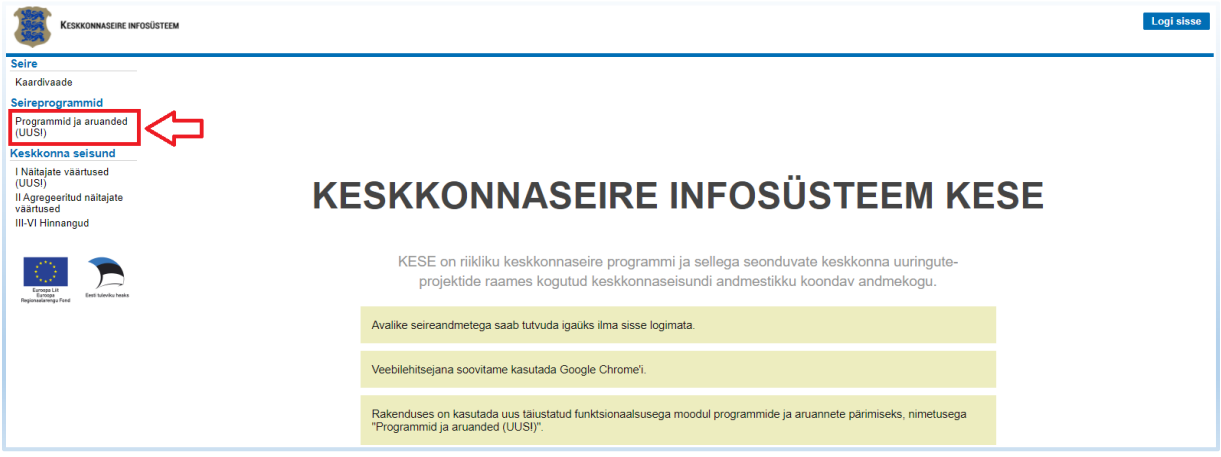

Joonis 1. „Programmid ja aruanded“ nupp KESE avavaates.

2. Avaneb moodul (Joonis 2), mis koosneb **otsingupaneelist** ja otsingutulemusi kajastavast **loendivaatest**. Otsingupaneel on ühine programmide ja aruannete pärimiseks. Kasutajal on selle abil võimalus seireprogramme ning aruandeid otsida programmi, seiretöö, taksoni/liigi ja aasta järgi.

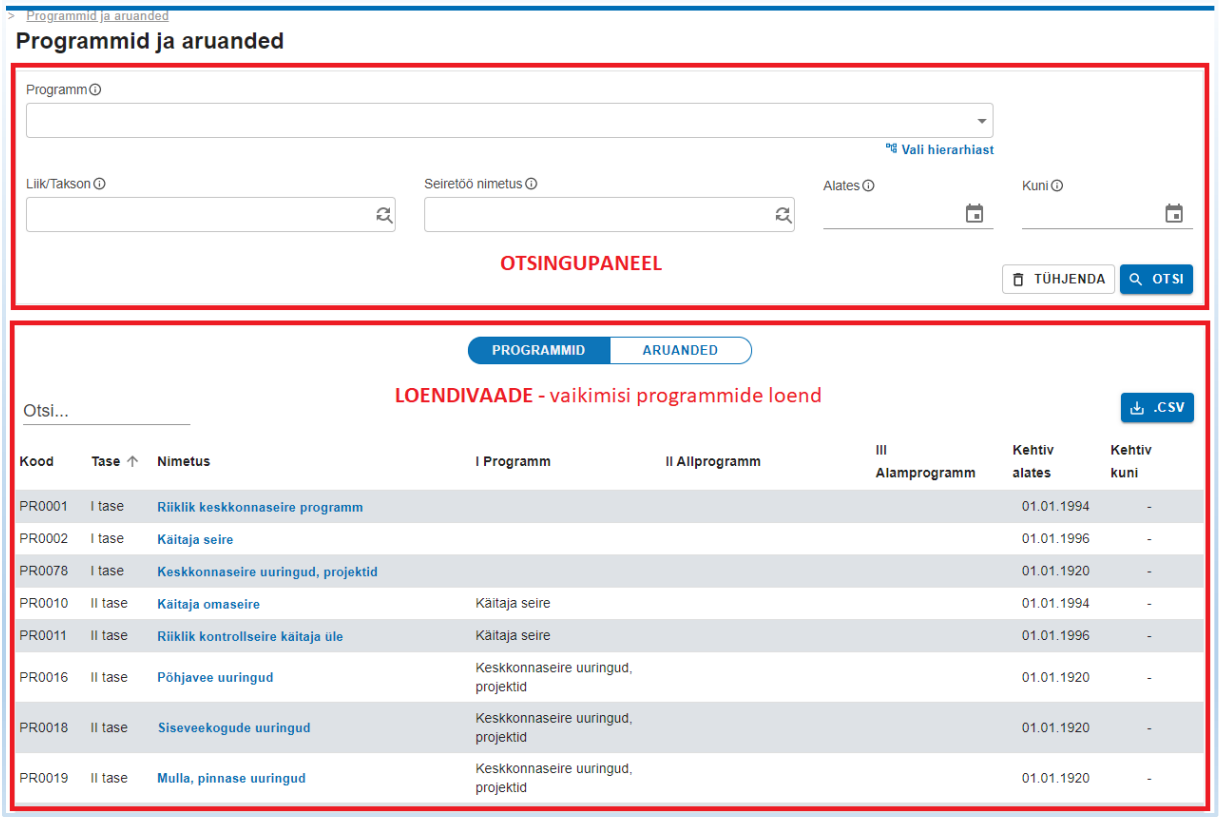

Joonis 2. Programmide otsingumoodul.

Loendivaate kohal on nupud [Programmid] ja [Aruanded], mis lubavad liikuda programmide ja aruannete otsingu tulemuste (loendite) vahel. Vaikimisi on ees programmide loend, mis on järjestatud programmitaseme järgi alates I-st kuni IV-nda tasemeni (Joonis 3). Aruannete loend on vaikimisi järjestatud seireaasta järgi alates hilisemast varasemani (Joonis 4).

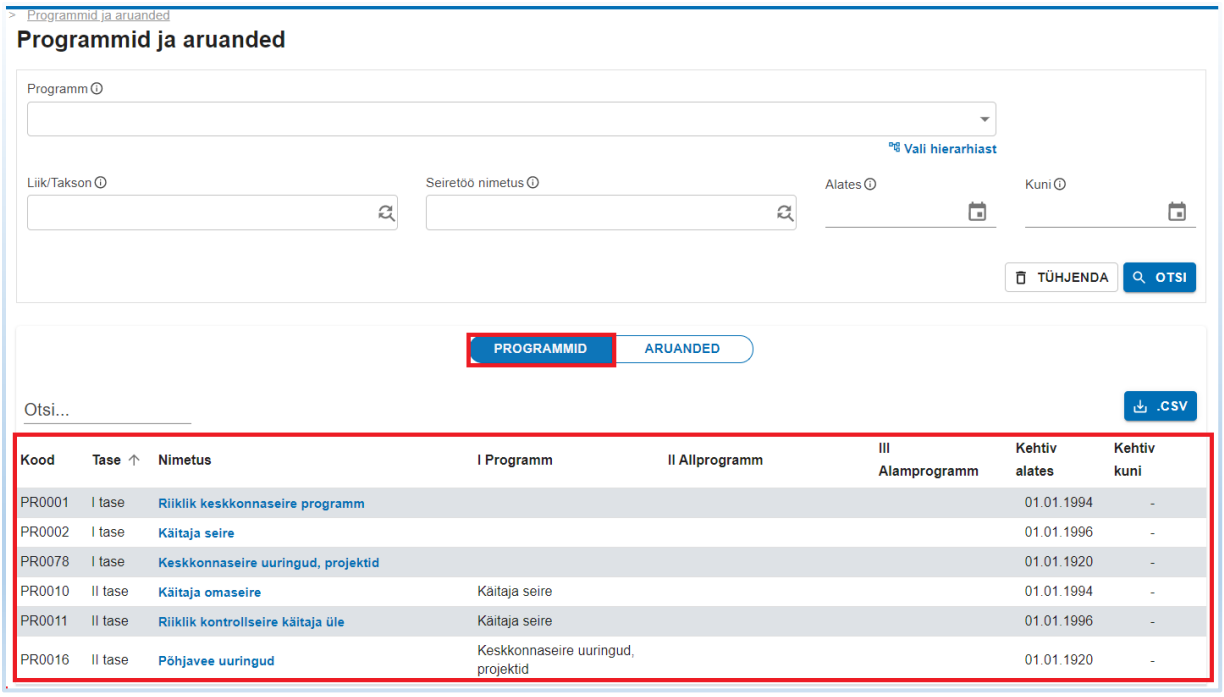

Joonis 3. Programmide loendivaade.

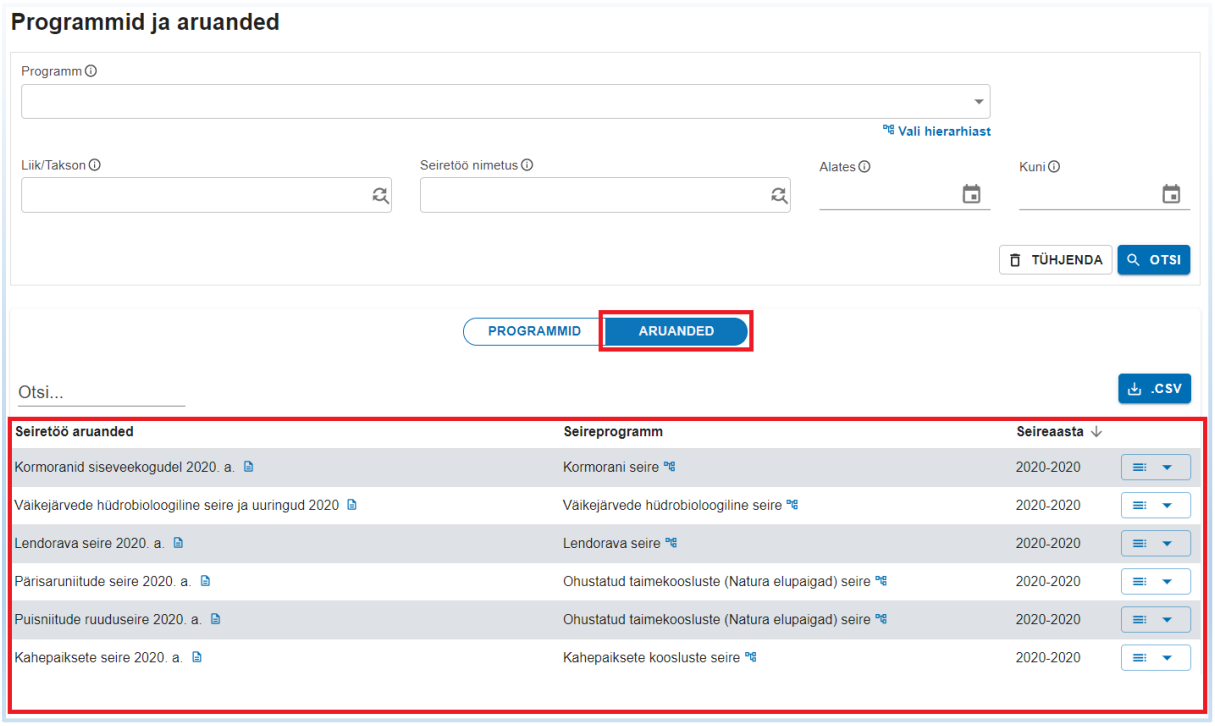

Joonis 4. Aruannete loendivaade.

Otsingukriteeriumid (teisisõnu ka otsiväljad) töötavad n-ö „Otsi ja vali“ (ikoon) või ripploendi (ikoon) põhimõttel – mõlema puhul alates kolmandast sisestatud tähemärgist käivitub automaatse täitmise funktsioon (*autocomplete* otsing) ja avanevast ripploendist saab valida üks või mitu väärtust. Kasutajate abistamiseks on otsingukriteeriumitel infomullid ( ).

Otsingu tulemusena näidatud programmide või aruannete loendi tulemusi saab kitsendada lisafiltri „Otsi ...“ (teksti osa otsing) abil (Joonis 5). Korraga on ekraanil vaikimisi kuvatud 50 rida, korraga näha olevate ridade arvu saab loendi lõpus suurendada (100 rida ekraanil). Kui ridu on rohkem kui valitud ridade arv lehel, saab noolte abil järgmisele lehele navigeerida.

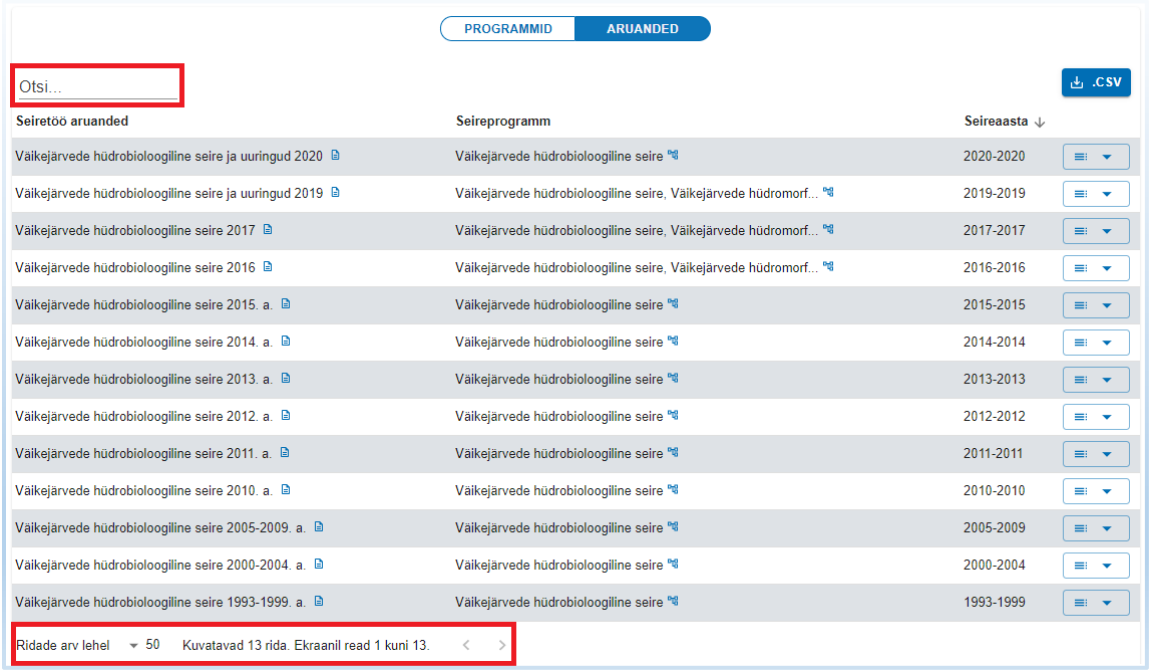

Joonis 5. „Otsi...“ lisafilter ja ridade arv lehel

Järgnevalt otsingukriteeriumi kaupa näited andmete pärimiseks

2.1. PROGRAMMI JÄRGI OTSING

Kriteerium töötab otsinguga ripploendi põhimõttel – tühjale väljale klikates avaneb loend programmidest, mida võimalik valida (Joonis 6). Väljale märksõna kirjutades programmide loend täpsustub (Joonis 7).

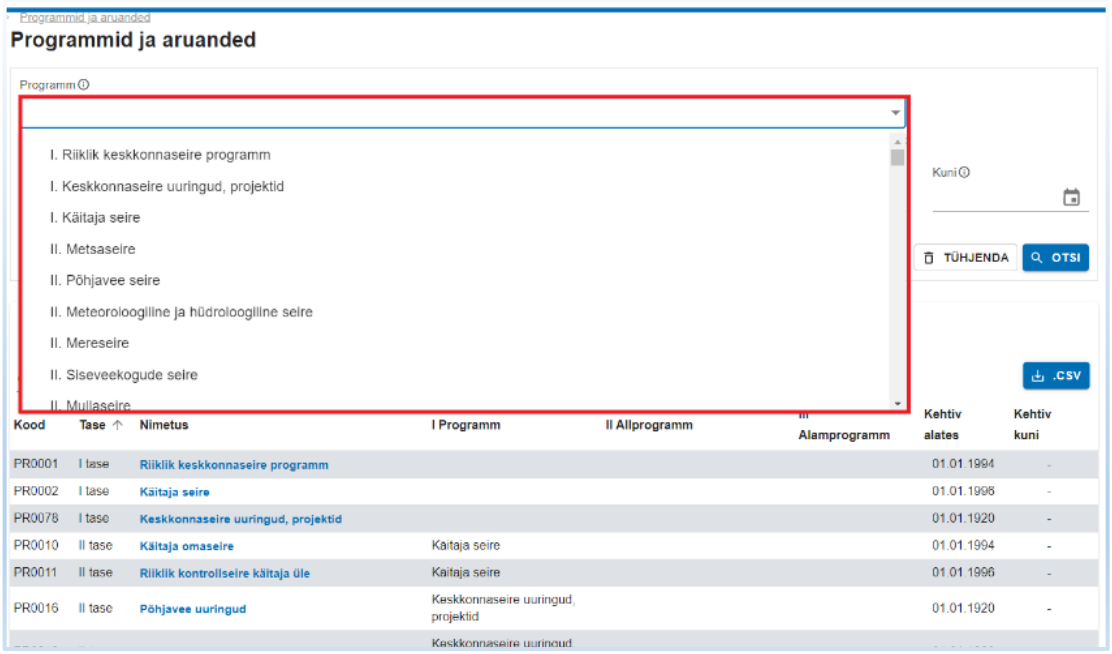

Joonis 6. Programmi otsing loendist.

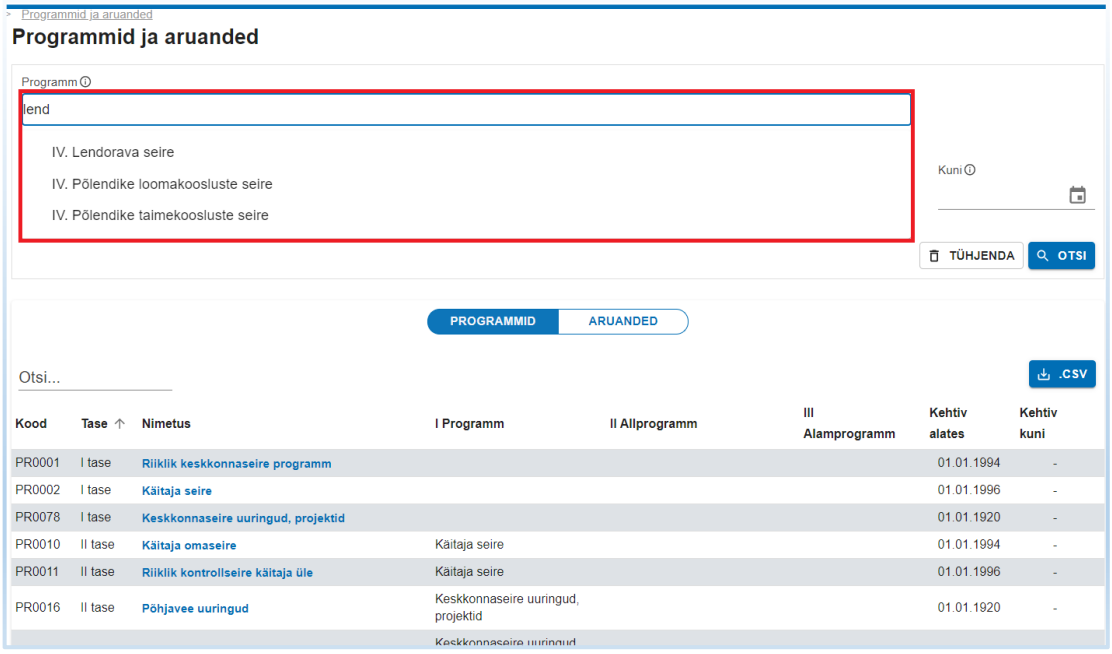

Joonis 7. Programmi otsing märksõnaga.

Juhul, kui täpset programmi nime ei tea, on võimalik valida programm ka eraldi avatavast hierarhia modaalaknast, klikates nupul [Vali hierarhiast] (Joonis 8). Valida saab ka mitu programmi.

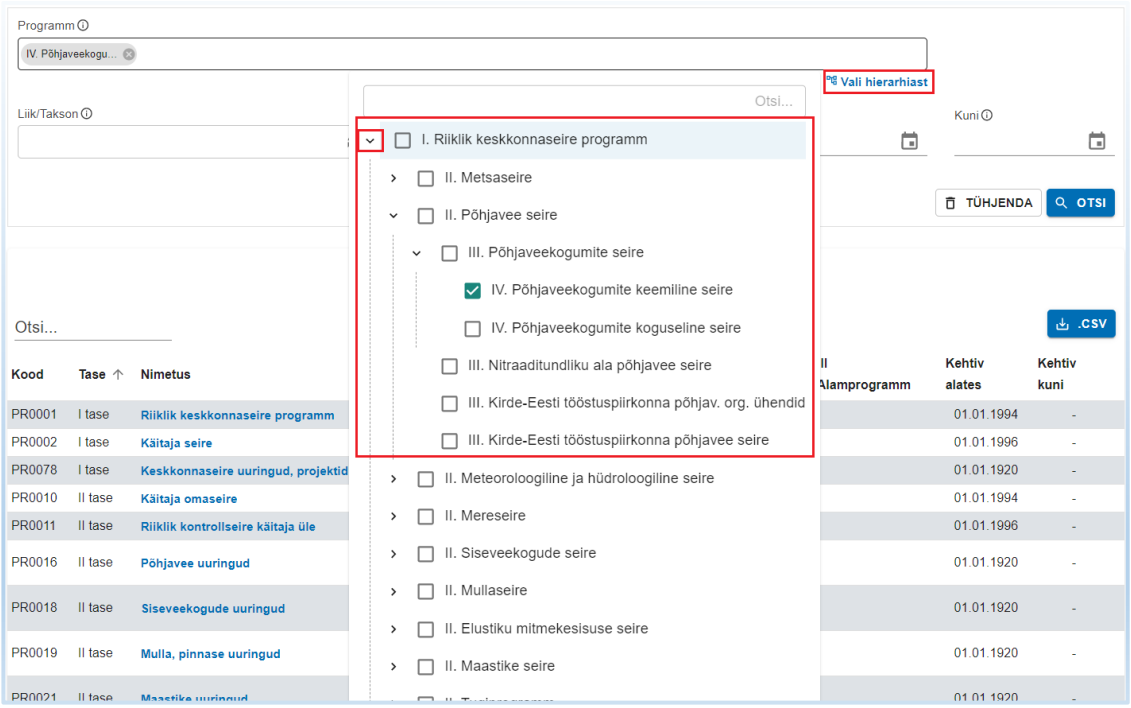

Joonis 8. Programmi valimine hierarhiast.

Pange tähele → Kõrgema taseme ehk ülemprogrammi valikul lisanduvad otsingufiltrisse automaatselt ka sellega seotud madala tasemega programmid (olemasolul). Näiteks kui valida II taseme programm (allprogramm), paneb rakendus filtrisse ka kõik sellega seotud III ja IV taseme programmid (vastavalt alamprogrammid ja alaprogrammid) (Joonis 9). Programme saab otsingust ühekaupa kustutada, kasutades nuppu. Kui soovite kogu valiku kustutada ning algusest alustada, siis kasutage [Tühjenda] nuppu või kustutage filtris valitud ülemprogramm.

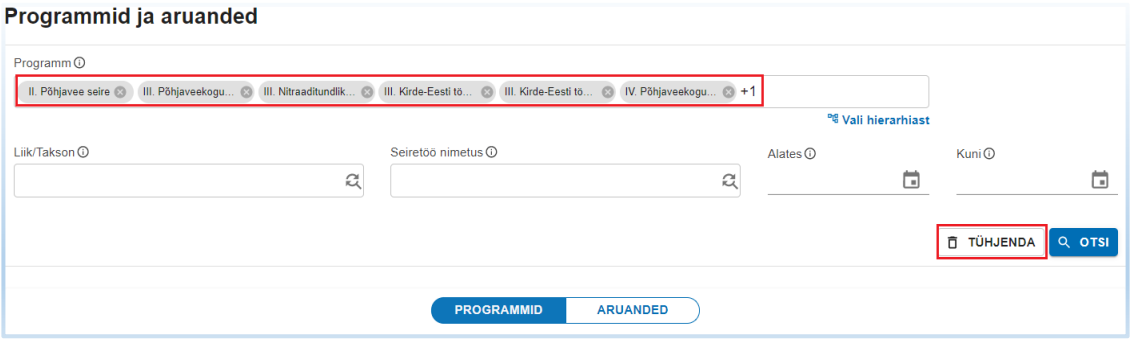

Joonis 9. II taseme programmi valimine (näide: Põhjavee seire).

2.2. LIIK/TAKSONI JA SEIRETÖÖ JÄRGI OTSINGUD

Kriteeriumid töötavad „Otsi ja vali“ põhimõttel – väljale märksõna kirjutades avaneb vastavalt täpsustunud loend ja valida saab üks või mitu vastet. Juhul, kui soovite päringusse võtta rohkem kui üht seiretööd või taksonit klikake väljal uuesti ja avaneb seesama loend, kus on näha linnukest juba eelnevalt valitud vaste ees (Joonis 10). Saate valida järgmise või kirjutada väljale hoopis uue märksõna, et muud seiretööd või taksonit otsida. Rakendus jätab alati viimase otsingusõna mällu.

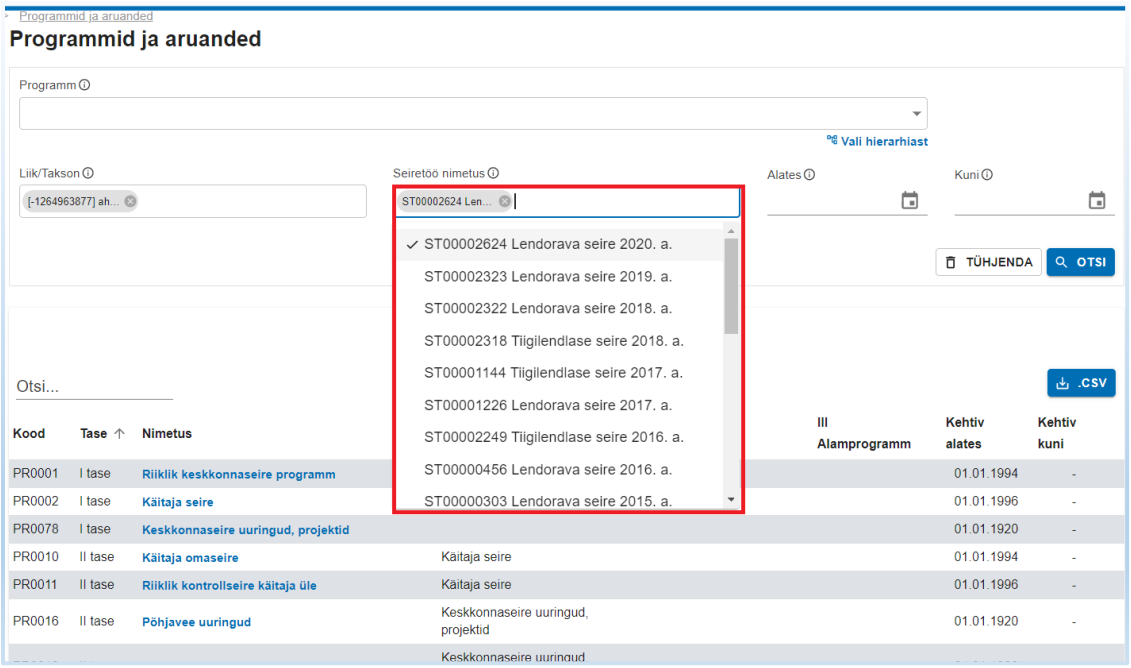

Joonis 10. Rohkem kui ühe seiretöö valimine.

Liik/taksoni järgi otsingu puhul pange tähele →

- Ripploendis kuvatakse eestikeelset ja ladinakeelset liigi nimetust. Kuna paljudel juhtudel puudub eestikeelne nimetus, siis eelistatav märksõna on ladinakeelne nimeosa (Joonis 11).
- Programmide loendis kuvatakse päritud liigi/taksoniga seotud seireprogramme. Kui otsitava liigi või taksoniga puudub seos programmiga, annab rakendus selle kohta vastava teate.
- Aruannete loendis kuvatakse päritud liigi/taksoniga seotud seiretöid. Süsteem vaatab seoseid nii programmidest kui ka seiretöö alla sisestatud näitajatest. Kui otsitava liigiga ei ole seotud ühtegi seiretöid, siis rakendus annab selle kohta vastava teate.

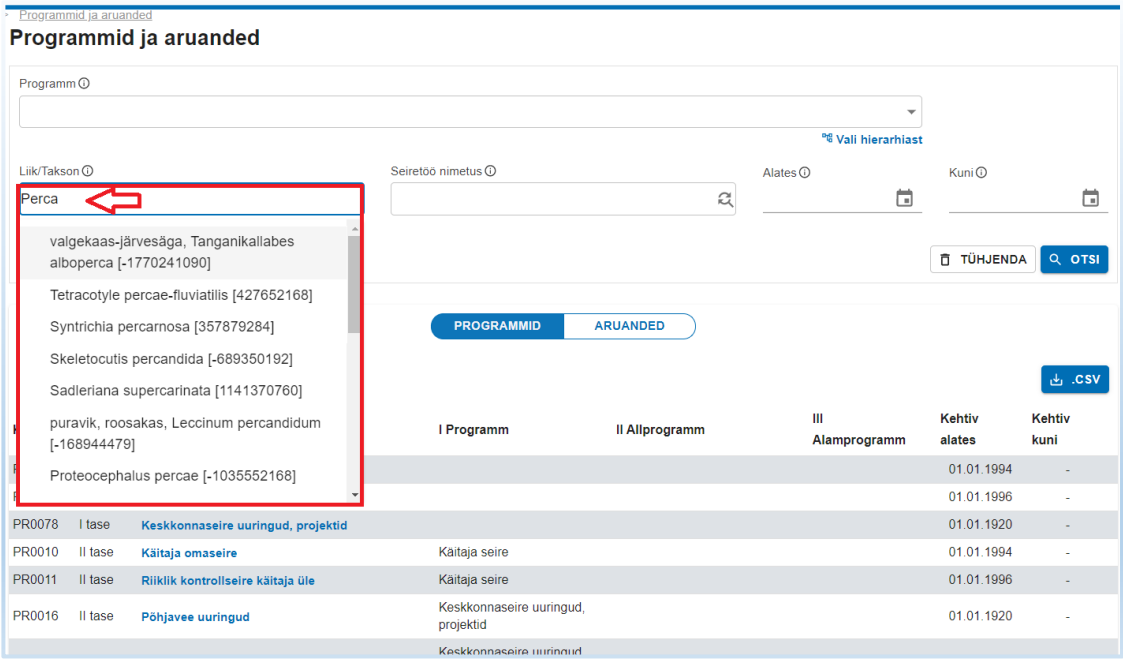

Joonis 11. Liigi/taksoni valimine.

Kui soovitud seiretöö või takson on valitud ning muid otsingukriteeriume rakendada ei soovi, siis vajutage paneelil nupule [Otsi]. Seejärel tuleb loetelu seireprogrammidest, millel on seos otsitud taksoni või seiretööga (Joonis 12).

NB! Kui soovite tühjendada tehtud otsingu valikud, siis vajutage paneelil nupule [Tühjenda].

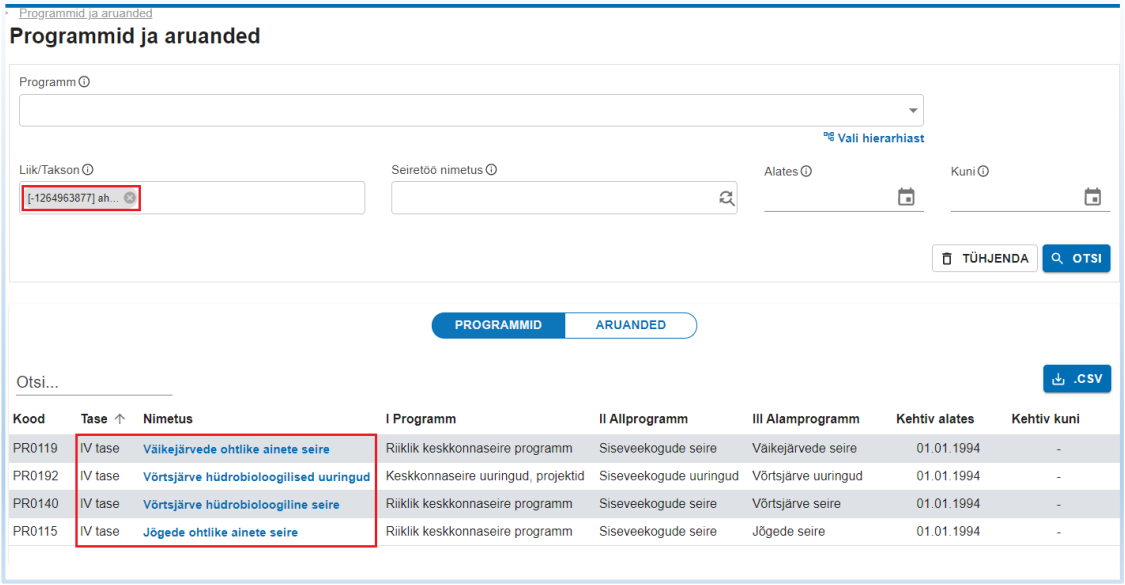

Joonis 12. Liik/taksoni (Ahven) järgi otsitud programmid.

2.3. AASTA JÄRGI OTSING

„Alates“ ja „Kuni“ filtreid kasutades saate täpsustada aega (aasta täpsusega) – programmide korral kehtivuse aega ja aruannete korral seire teostamise aega (Joonis 13). Aasta saab ise trükkida või kasutada selleks mõeldud kalendrit ( ).

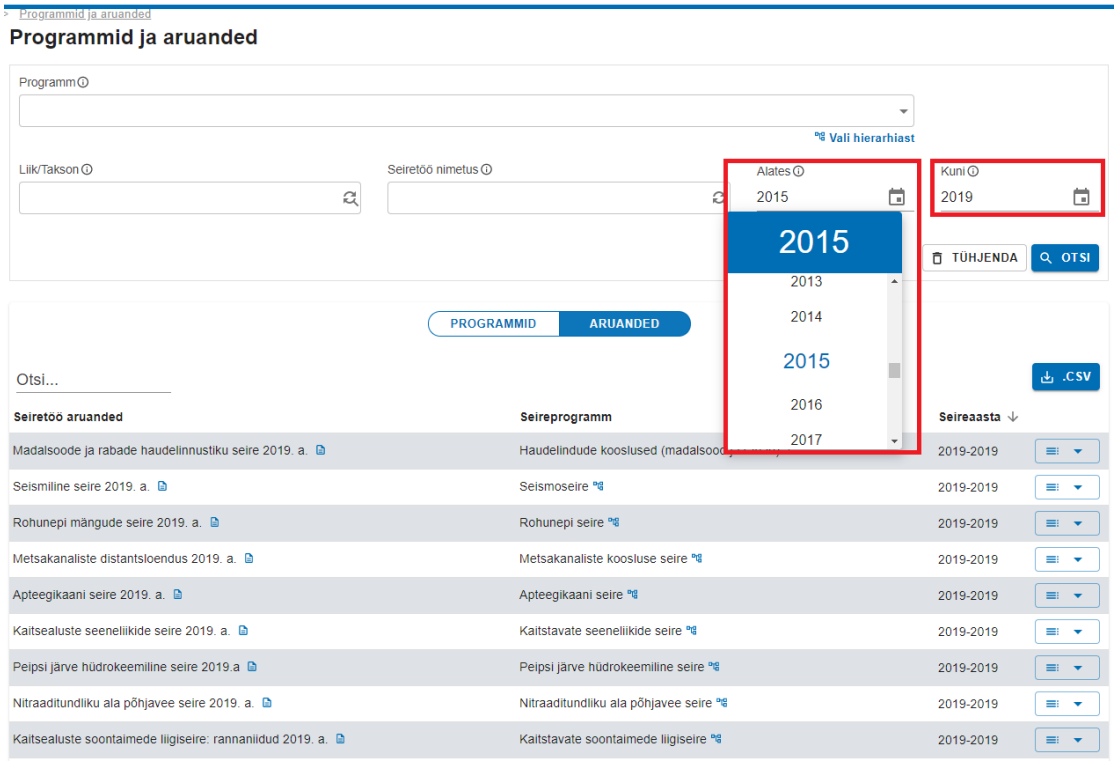

Joonis 13. Aasta järgi otsimine.

3. Kui olete soovitud otsingukriteeriumid välja valinud ning vajutanud [Otsi], avaneb eduka päringu korral vastavate programmide loetelu, mida on võimalik ka csv-sse välja võtta, kasutades nuppu [-> .csv]. Programmide detailsema info vaatamiseks vajutage programmi nimel (Joonis 14 punases kastis). Ebaõnnestunud päringu korral antakse teade „Vasteid ei leitud!“.

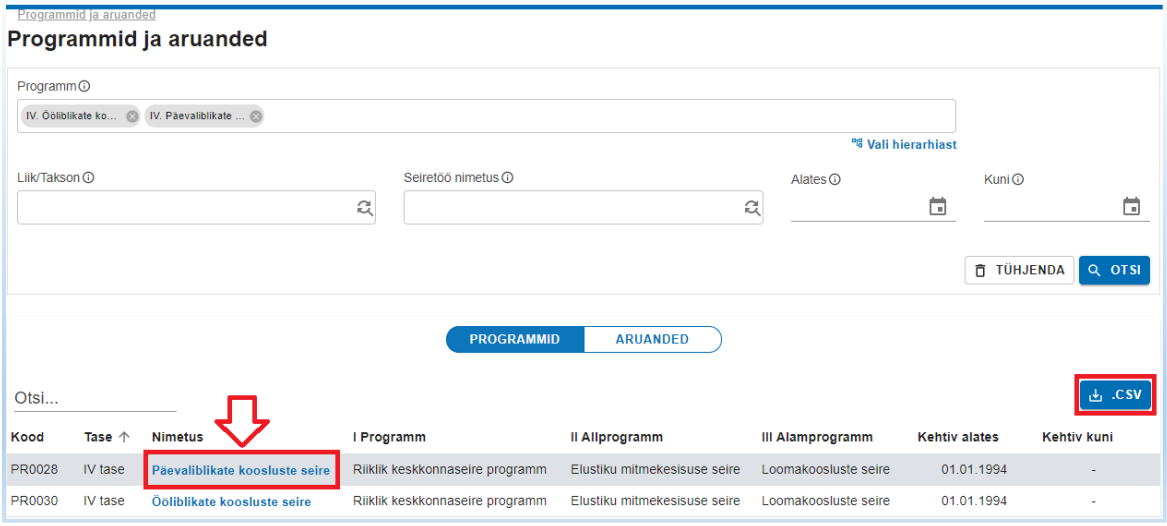

Joonis 14. Programmide loendist programmi detailvaatesse liikumine.

3.1. Avaneb programmi detailvaade (Joonis 15). Lehe üleval vasakus servas on võimalik valida, kas soovite näha programmi üldandmeid või programmiga seotud seiretööde aruandeid. Vaikimisi on ees üldandmed, kus kuvatakse programmi kirjeldust ja seotud programme ning programmiga seotud faile, taksoneid ja seirekohti. Vastavaid seoseid on võimalik peita või nähtavale tuua noolekeste abil (Joonis 16).

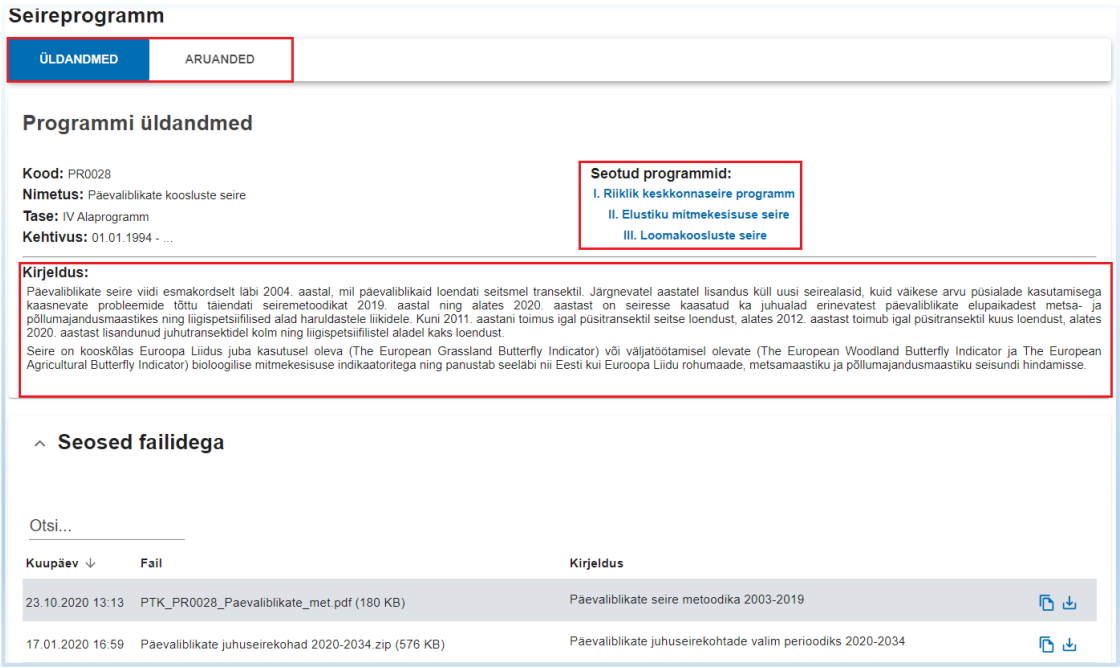

Joonis 15. Programmi detailvaade.

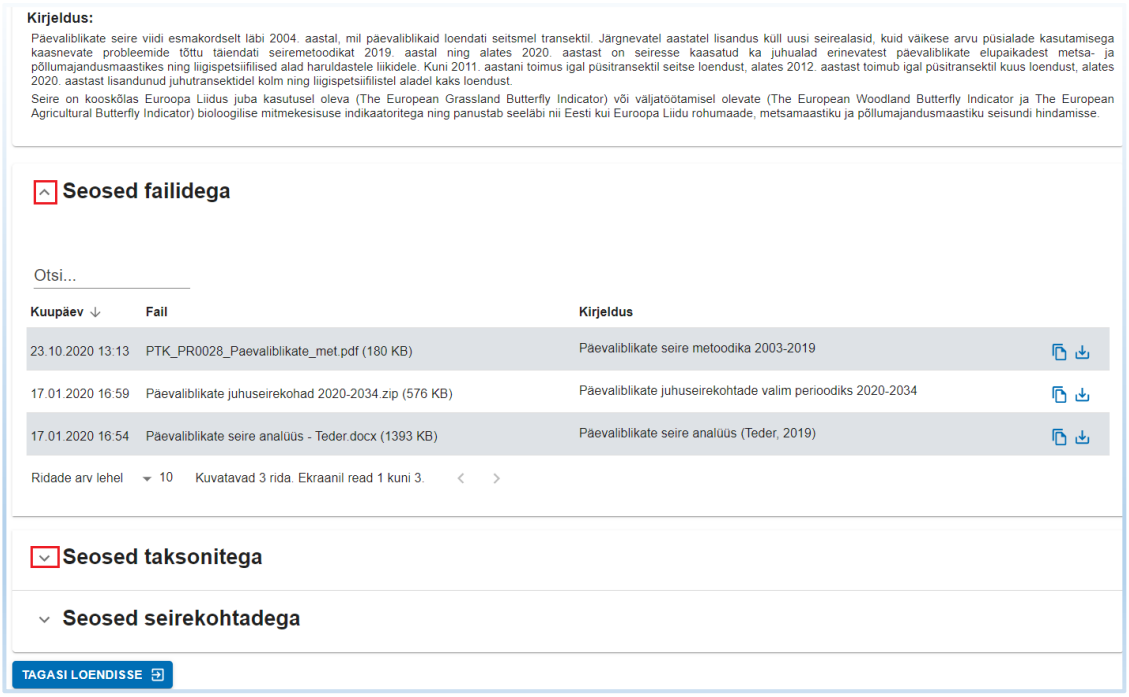

Joonis 16. Programmi seosed.

Paneelis „Seosed failidega“ saate üleslaaditud faili alla laadida, vajutades nupule [Lae alla]. Samuti on võimalik faili linki jagada, kasutades selleks nuppu [Kopeeri link] (Joonis 17).

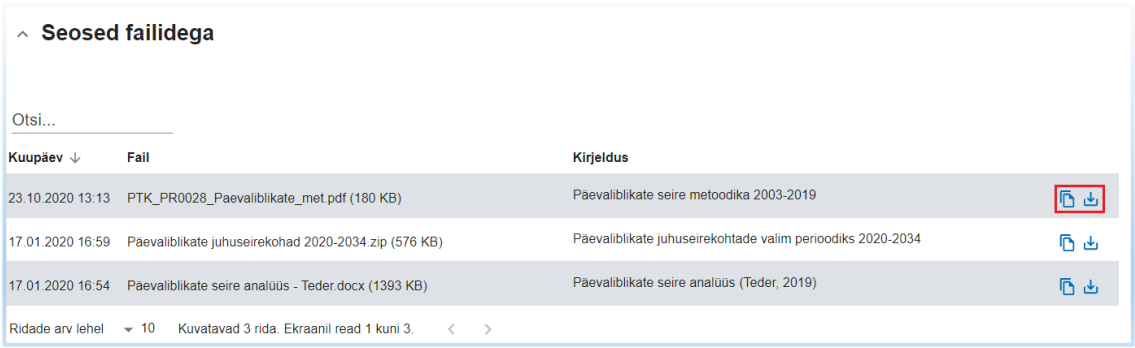

Joonis 17. Seotud failid.

Seostest taksonite või seirekohtadega saab teha ka väljavõtte vajutades nupule [-> .csv] (Joonis 18, Joonis 19). Kui soovite otsitud programmide loetelu lehele tagasi minna, siis vajutage lehe all nuppu [Tagasi loendisse] (Joonis 19).

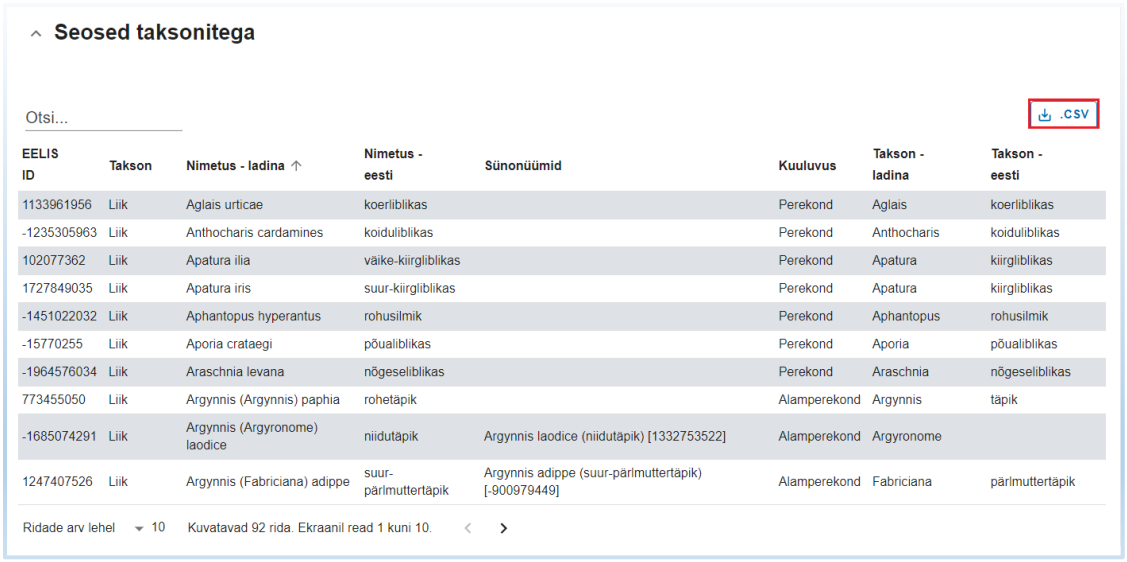

Joonis 18. Seotud taksonid.

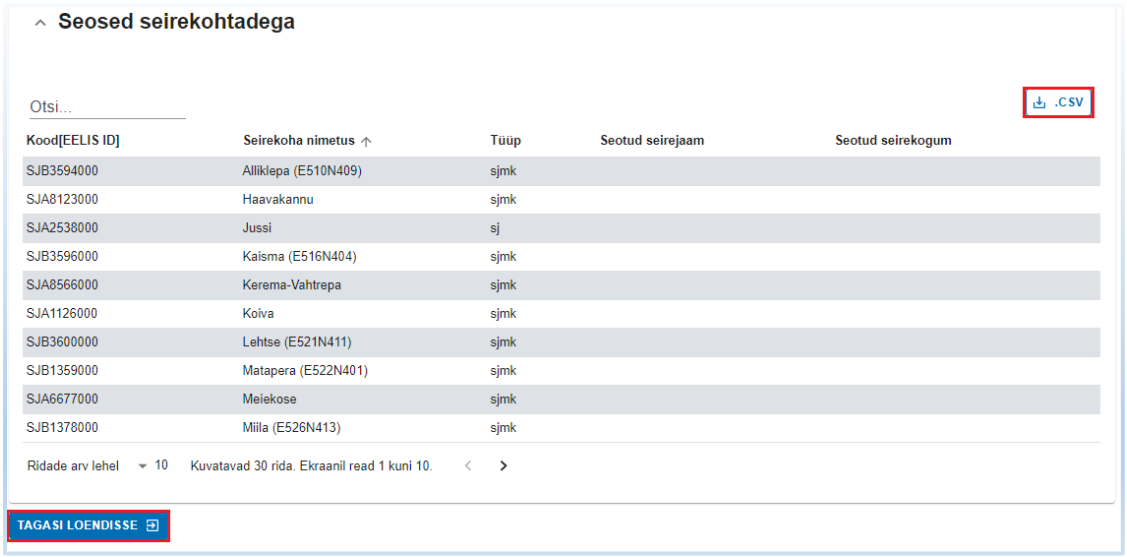

Joonis 19. Seotud seirekohad.

3.2. Valitud seireprogrammiga seotud seiretööde aruannete vaatamiseks valige ülevalt sakk „Aruanded“ (Joonis 20). Selles sakis saate vaadata valitud programmiga seotud seiretööde aruandeid. Seiretöö aruande real saab liikuda aruandefailide loetellu – nupp [Vaata aruande faile], näha seotud programme hierarhias – nupp [Vaata seotud programme], ning minna näitajate väärtuste moodulitesse, et vaadata lähemalt seiretöö alla salvestatud seireandmeid – nupp [Vaata näitajate väärtuseid]. Ühe programmiga seotud aruannete nimekiri on kättesaadav nii „Aruanded“ sakist kui ka mooduli esimesel lehel aruannete loendivaatest.

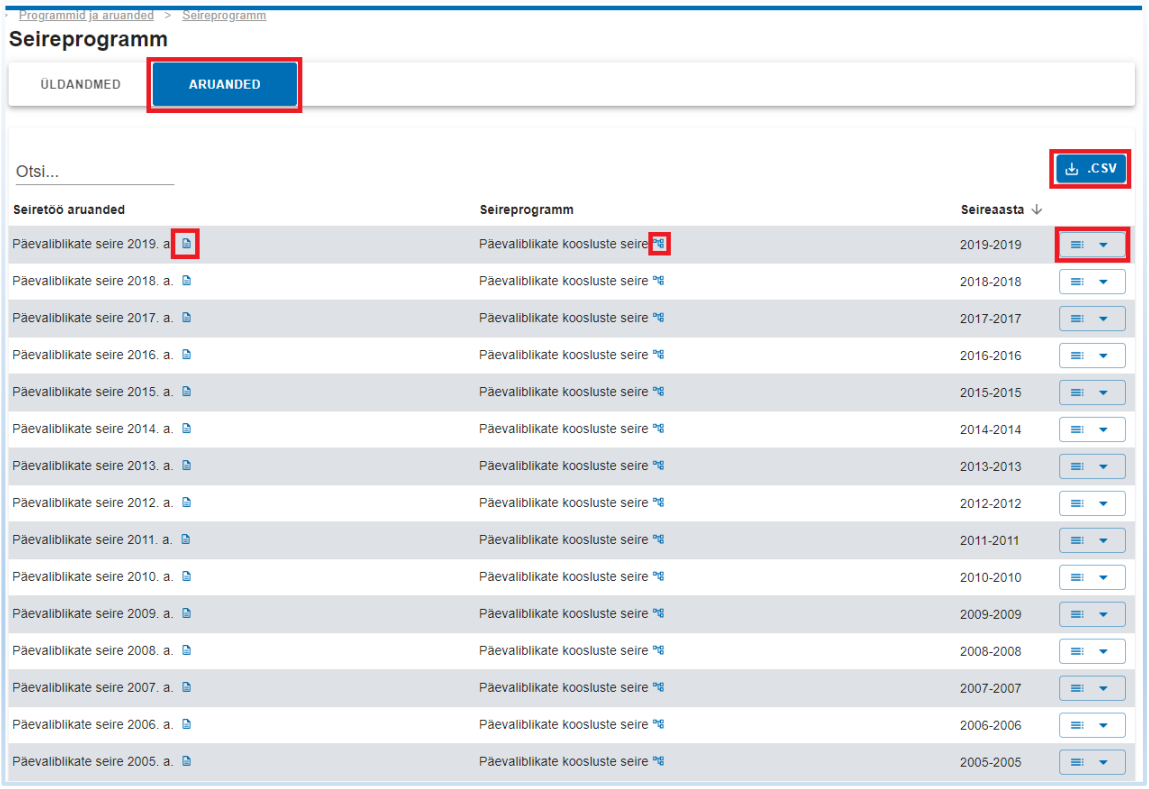

Joonis 20. Programmiga seotud seiretööde aruanded.

3.2.1. Seiretöö aruande real nupule vajutades avaneb modaalaken (Joonis 21), kus kuvatakse seiretöö aruannete faile allalaadimiseks. Lisaks kuvatakse ekraanil seiretöö lühikokkuvõtet (olemasolul). Faili allalaadimiseks vajutage nupule [Lae alla], faili lingi jagamiseks vajutage nupule [Kopeeri link].

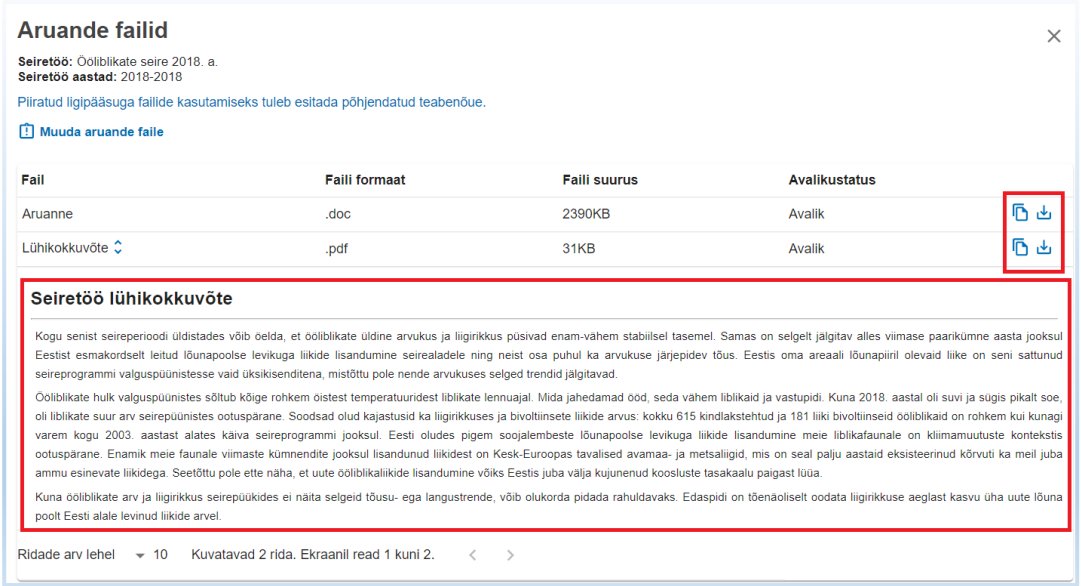

Joonis 21. Seiretöö aruande failid.

3.2.2. Seiretöö aruande real seireprogrammi veerus nupule vajutades avaneb pop-up aken, kus kuvatakse seireprogrammi(de) kuuluvust programmide hierarhias (Joonis 22). Siit saab liikuda edasi ka programmi detailvaatesse.

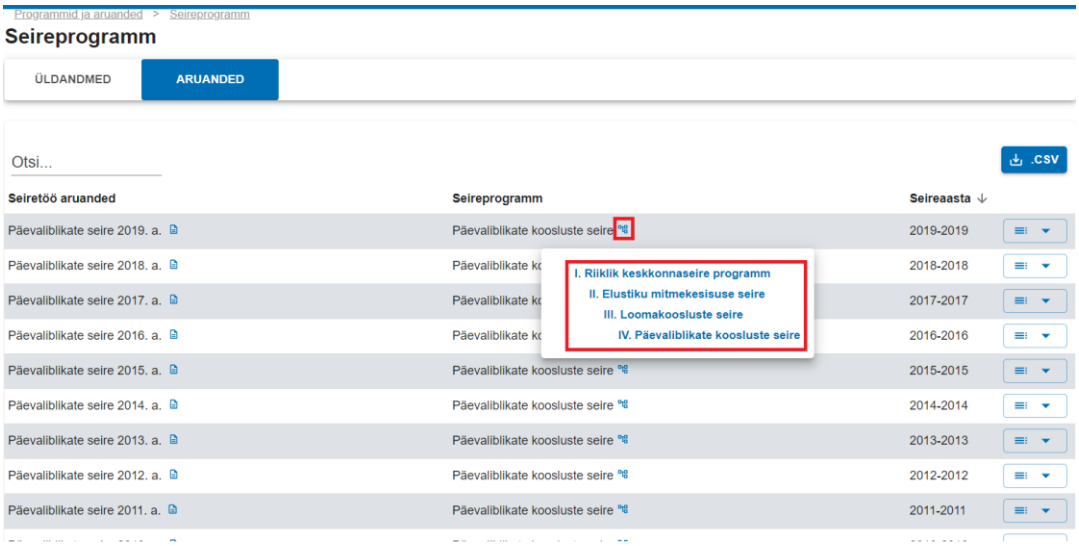

Joonis 22. Seotud programmid.

3.2.3. Seiretöö alla salvestatud seireandmete (näitajate väärtuste) vaatamiseks vajutage seiretöö aruande rea lõpus nupule (Joonis 23). Avanevas pop-up aknas on 3 valikut: I taseme näitajad, agregeeritud näitajad ja hinnangud. Ühele neist klõpsates navigeerib süsteem vastavasse seireandmete otsingumoodulisse, kus näidatakse selle seiretöö vastavaid tulemusi (olemasolul). Nendes otsingumoodulites saate vajadusel otsingukriteeriumite abil veel täpsustada ja välja võtta kasutades [->.csv] nuppu. Kui soovite minna tagasi „Programmid ja aruanded“ moodulisse otsitud aruannete loendi juurde, siis vajutage I näitajate väärtuste mooduli kohal olevale nupule [Suunata tagasi], teistes moodulites nupule [Tagasi].

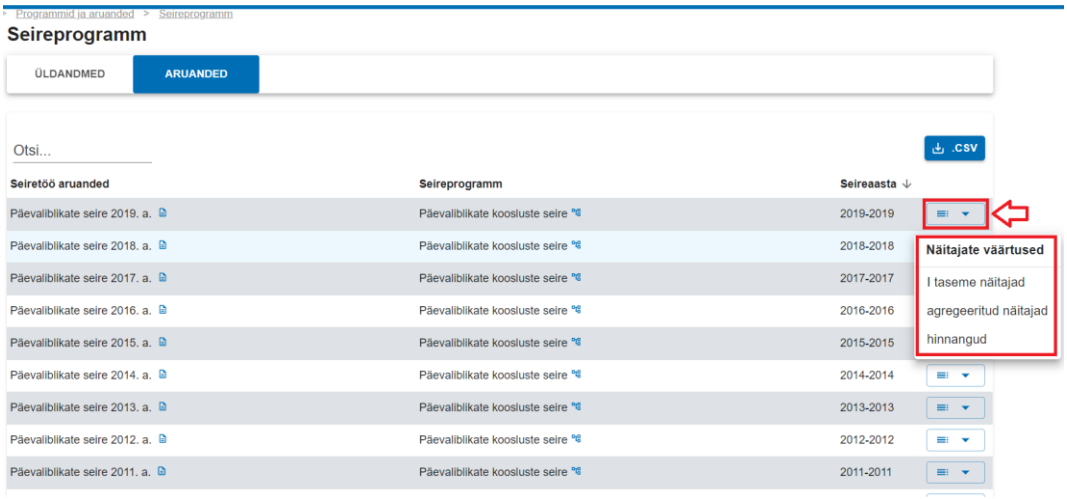

Joonis 23. Näitajate väärtuste juurde navigeerimine.

KESE andmetele viitamine

Kuidas korrektselt viidata, kui soovite KESE-sse kogutud andmeid, sh aruandeid kasutada ja avaldada?

Tuginedes keskkonnaseire seaduse § 13 lõikele 4 on riikliku keskkonnaseire andmete kasutamisel ja avaldamisel kohustuslik viidata seire vastutavale täitjale ja allprogrammile, mille alusel töö tehti, muude keskkonnaseire andmete kasutamise ja avaldamise korral andmete andjale.

Seega, riiklike seiretööde puhul peab andmekasutaja viitama vähemalt seiretöö tegijale ja vastavale seireprogrammile (alates II programmi tasemest), kuhu alla konkreetne seiretöö kuulub. Projektide ja uuringute puhul on kohustuslik viidata vähemalt andmete andjale – antud juhul Keskkonnaagentuurile.

Riikliku seiretöö näide:

> *Päevaliblikate seire 2019. a. Riikliku keskkonnaseire programmi allprogramm „Elustiku mitmekesisuse seire". TÜ Ökoloogia ja maateaduste instituut. 2019. Andmed kättesaadavad Keskkonnaagentuuri keskkonnaseire andmekogus KESE (https://kese.envir.ee/).*

Projekti näide:

> *Jälgimisnimekirja ainete uuringu korraldamine Eesti pinnaveekogudes. Eesti Keskkonnauuringute Keskus OÜ. 2019. Andmed kättesaadavad Keskkonnaagentuuri keskkonnaseire andmekogus KESE (https://kese.envir.ee/).*